

लेखन : एलिजाबेथ जेनर, केट विल्सन र निया रबर्ट्स
चित्र : एक्सल शेषलर

कोरोना माईरस

एक बालपुस्तका

सल्लाहकार : प्रोफेसर ग्रेअम मेइले
लण्डन स्कुल अफ् हाइजिन एण्ड ट्रॉपिकल डिजिज्

बालबालिका र उनीहरूका परिवारको आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी नोसी क्रोले यो किताब हतारमा तयार गरेको हो ।

यसमा संगलग्न कोहीलाई पनि आफ्नो कामको लागि सेवा शुल्क दिइएको छैन ।

उहाँहरूले दिनुभएको उदार र विज्ञ योगदानको लागि हामी निम्न व्यक्तिहरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछौं :

एक्सेल स्चेफेर

प्राध्यापक ग्रहम मेडलेय

प्राध्यापक सर्वा रोग नमूनाकरण

लन्डन स्कूल अफ हैजिन र उष्णकटिबंधीय औषधि

सारा हेन्स

प्रमुख शिक्षक, व्हार्फ प्राथमिक विद्यालय लन्डन

एलेक्स लड्डी

सह प्रमुख शिक्षक, आन्हेम व्हार्फ प्राथमिक विद्यालय लन्डन

मोनिका फोर्टी

प्रमुख शिक्षक, बेन जनसन प्राथमिक विद्यालय

डा. सारा कार्मेन

बाल तथा वयस्क मानसिक स्वास्थ्य तथा मस्तिस्क निर्माणमा विशेषज्ञता प्राप्त

नएचएस् क्लिनिकल साइकोलोजिस्ट

नोसी क्रो लिमिटेडद्वारा यूकेमा पहिलो पटक २०२० मा प्रकाशित

क्रो नेट, १४ बडेन, क्रस्बी रो लन्डन, एस्र्झ१ १ वाईडब्लू, बेलायत

वेब : www.nosycrow.com

ISBN: 9781839941467

नोसी क्रो र सम्बन्धित लोगोहरू नोसी क्रो लिमिटेडका ट्रेडमार्क अथवा रेजिष्टर्ड ट्रेडमार्क हुन् ।

लेखन © Nosy Crow, 2020

चित्रकला © Axel Scheffler, 2020

यस चित्रको नैतिक अधिकारलाई उहाँले जोड दिनु भएको छ ।

प्रतिलिपि अधिकार, डिजाइन र प्याटेन्ट कानून १९८८ अनुसार सबै अधिकार सुरक्षित छन् ।

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0

International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Nosy Crow does not have any control over, or any responsibility for,
any author or third-party websites referred to in or on this book.

A CIP catalogue record for this book is available from the British Library.

चित्र : एक्सल शेषलर

कोरोना भाइरस एक बालपुस्तिका

लेखन : एलिजाबेथ जेनर, क्रेट विल्सन र निया रबर्ट्स

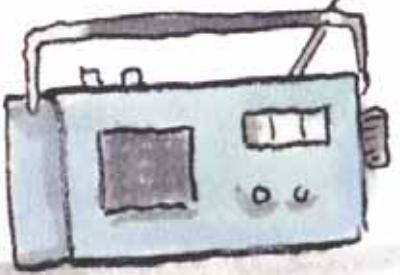
सल्लाहकार : प्रोफेसर ग्रेअम मेइले
लन्डन स्कूल अफ हाइजिन एण्ड ट्रिपिकल डिजिज

आजकल तपाईंहरूले एउटा नयाँ शब्द सुनिरहनु भएको होला ।

मानिसहरूले कुरा गरिरहेको सुनु भयो होला अथवा समाचारमा सुन्नुभयो होला । र, यही शब्दको कारणले तपाईंको विद्यालय बन्द छ भन्ने पनि बुझनुभयो होला । यही कारणले तपाईं बाहिर जान पाउनु भएको छैन, साथीहरूसँग भेटघाट गर्न पाउनुभएको छैन । यही कारणले गर्दा नै तपाईंको हेरचाह गर्ने आमाबुबा, दिदीबहिनी, दाजुभाइ र परिवारका अरू सदस्यहरू अहिले तपाईंसँगै घरमै बसिरहनु भएको छ ।

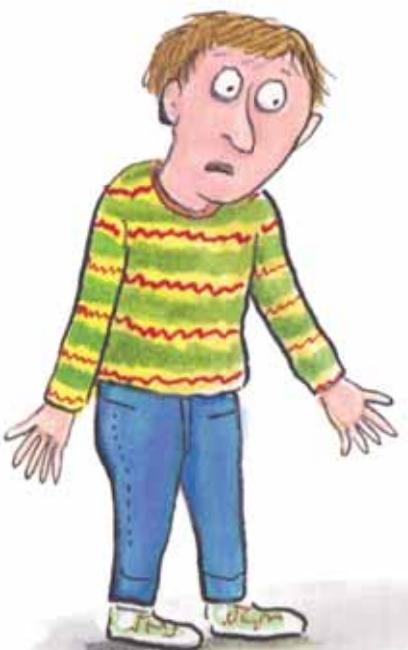

त्यो शब्द हो

कोरोना भाइरस

यो के हो र किन सबैजना यसबारे कुरा गरिरहेका छन् ?

कोरोना भाइरस भनेको के हो ?

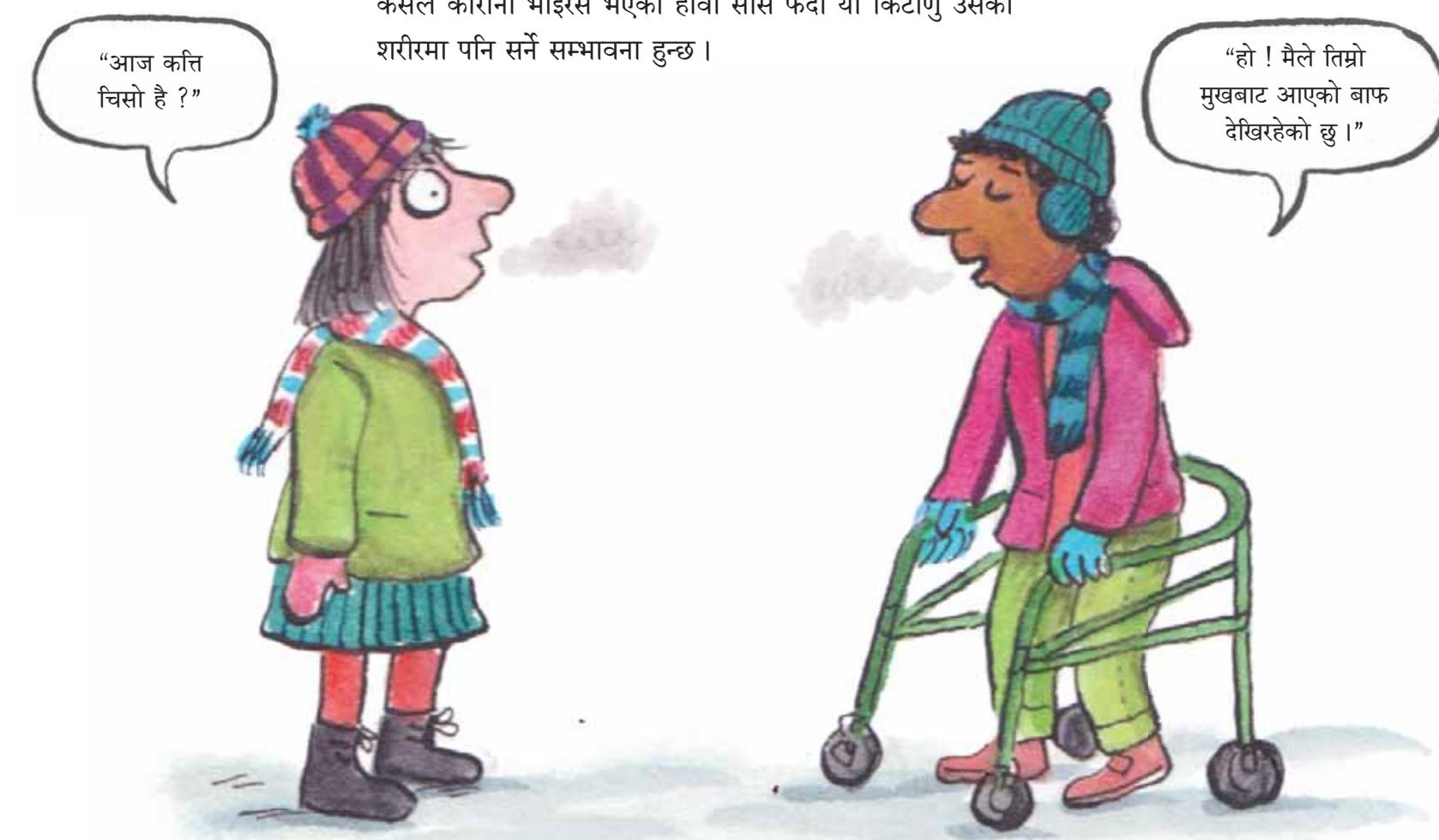
कोरोना भाइरस धेरै प्रकारका हुन्छन् । तीमध्ये केही मानिसमा पनि सर्व सक्छन् । यिनीमध्ये कुनै एक प्रकारको भाइरस तपाईंमा सर्दा भने तपाईंलाई साधारण रुघाखोकीले सताएको मात्र पनि हुन सक्छ ।

मलाई कसरी कोरोना भाइरस सर्न सक्छ ?

तर यो नयाँ प्रजातिको कोरोना भाइरस भएको हुनाले वैज्ञानिकहरूलाई यसबारे सबै कुरा थाहा भइसकेको छैन । तर वैज्ञानिकहरूका विचारमा यो कोरोना भाइरस धैरेजसो दुई तरिकाबाट सर्न सक्छ ।

कोरोना भाइरस किटाणु मानिसका घाँटी र मुखमा बस्छ । कोरोना भाइरस भएको मानिसले खोकदा, हाच्छ्युँ गर्दा अथवा सास बाहिर पफाल्दा किटाणु त्यस व्यक्तिको मुखबाट निस्कने पानीका साना थोपासँगै बाहिर आउँछन् ।

यदि तपाईंको शरीरभित्र भएको कोरोना भाइरस छ भने तपाईंले आफ्नो मुख, नाक छुँदा यसका किटाणु सजिलै तपाईंको हातमा आउन सक्छन् ।

कुनै व्यक्तिको हातमा कोरोना भाइरस छ र उसले कुनै ढोका छोएमा यी आँखाले नदेख्ने किटाणुहरू धैरै घण्टासम्म पनि छोएको भागमा रहन्छन् । र, अरु कसैले त्यो ढोका छोएमा उसको हातमा पनि त्यो किटाणु बस्छ । र, त्यो व्यक्तिले आफ्नो अनुहारको कुनै भाग छोएमा त्यो किटाणु उसको शरीरभित्र पस्छ ।

त्यसैले कोरोना भाइरस भएको व्यक्तिले छोएको सामानबाट अरूलाई पनि यो किटाणु सर्न सक्छ ।

तपाईंलाई कोरोना भाइरस सन्धो भने के हुन्छ ?

केहीकेही मानिस र खासगरी धेरैजसो बालबालिकालाई कोरोना भाइरस भए पनि उनीहरू बिरामी हुँदैनन् । तर उनीहरूको शरीरमा कोरोना भाइरस भएकोले नजानी नजानी अरूलाई सार्न सक्ने सम्भावना हुन्छ ।

कोरोना भाइरस सरेको धेरै व्यक्तिलाई सुख्खा खोकी लाग्छ अनि ज्वरो बढ्छ । केही मानिसलाई टाउको दुख्छ र जिउभरी दुख्छ ।

त्यस्ता मानिसहरू केही दिनको लागि बिरामी हुन्छ । तर हाम्रो शरीर पनि अचम्मको छ । कोरोना भाइरस जस्तो नयाँ किसिमको किटाणु शरीरमा प्रवेश गयो भने शरीरलाई यी किटाणुलाई शरीरमा रहन दिनुहुँदैन भने थाहा हुन्छ । त्यसैले शरीरले यसलाई मार्न थाल्छ ।

हाम्रो मानव शरीरमा कोरोना भाइरस जस्तो परजीवी किटाणुसँग लड्न सक्ने एउटा गजबको हतियार छ जसलाई एण्टबडी अर्थात रोग प्रतिकारक जीव भनिन्छ । तपाईंको रगतमा भएका कोषिकाले तपाईंको शरीरलाई आक्रमण गरिरहेको हरेक भाइरससँग लड्न एण्टबडी बनाइरहेका हुन्छन् । यी एण्टबडीहरूले ती भाइरसहरूलाई समात्छन् र रगतका कोषिकाले त्यसलाई निलेर नाश गरिदिन्छन् । त्यसपछि तपाईंलाई सन्चो हुन्छ ।

हामी सबैको शरीरमा १० अर्ब भन्दा धेरै एण्टबडी हुन्छन् ।

संसारभर अहिले जात मानिस छन् त्यसभन्दा धेरै एण्टबडी तपाईंको शरीरमा छन् ।

त्यसो भए मानिसहरु कोरोना भाइरससित किन यति डराएका होलान् ?

सबैजसो मानिसको शरीर कोरोना भाइरसविरुद्ध लड्न सक्ने गरी स्वस्थ हुन्छन् । तर कोही अलि कमजोर छन् भने उनीहरूलाई चाहिँ अलि गाहो हुन्छ । उनीहरू ७० वर्ष उमेर नाघेका बूढाबूढी हुन सक्छन् वा क्यान्सरजस्तो ठूलो रोगले उनीहरूको शरीर कमजोर बनाएको हुन सक्छ ।

उहाँहरूलाई कोरोना भाइरसविरुद्ध लड्न अझै सहयोग आवश्यक हुन्छ । यसको मतलब उहाँहरू अस्पताल जानु पर्छ र पन्यो भने सास लिन मद्दत गर्ने भेन्टिलेटर नामक यन्त्र प्रयोग गरेर सास फेर्नु पर्छ ।

तर कहिलेकाहीं यस्तो गरे पनि उहाँहरूको स्वास्थ्य सुधार हुँदैहुँदैन । दुःखको कुरा हो तर त्यस्तो बेला उहाँहरूको मृत्यु पनि हुन सक्छ ।

त्यसैले मानिसहरू घरमै बस्न जरूरी छ ताकि कतैबाट पनि कोरोना भाइरस नसरोस् ।

उहाँहरूलाई कसैले पनि भेदन आउनु हुँदैन । अनि चाहे उहाँहरू आफै परिवार नै भए पनि तपाईंले कसैकसैलाई भेदन जानु नमिल सक्छ ।

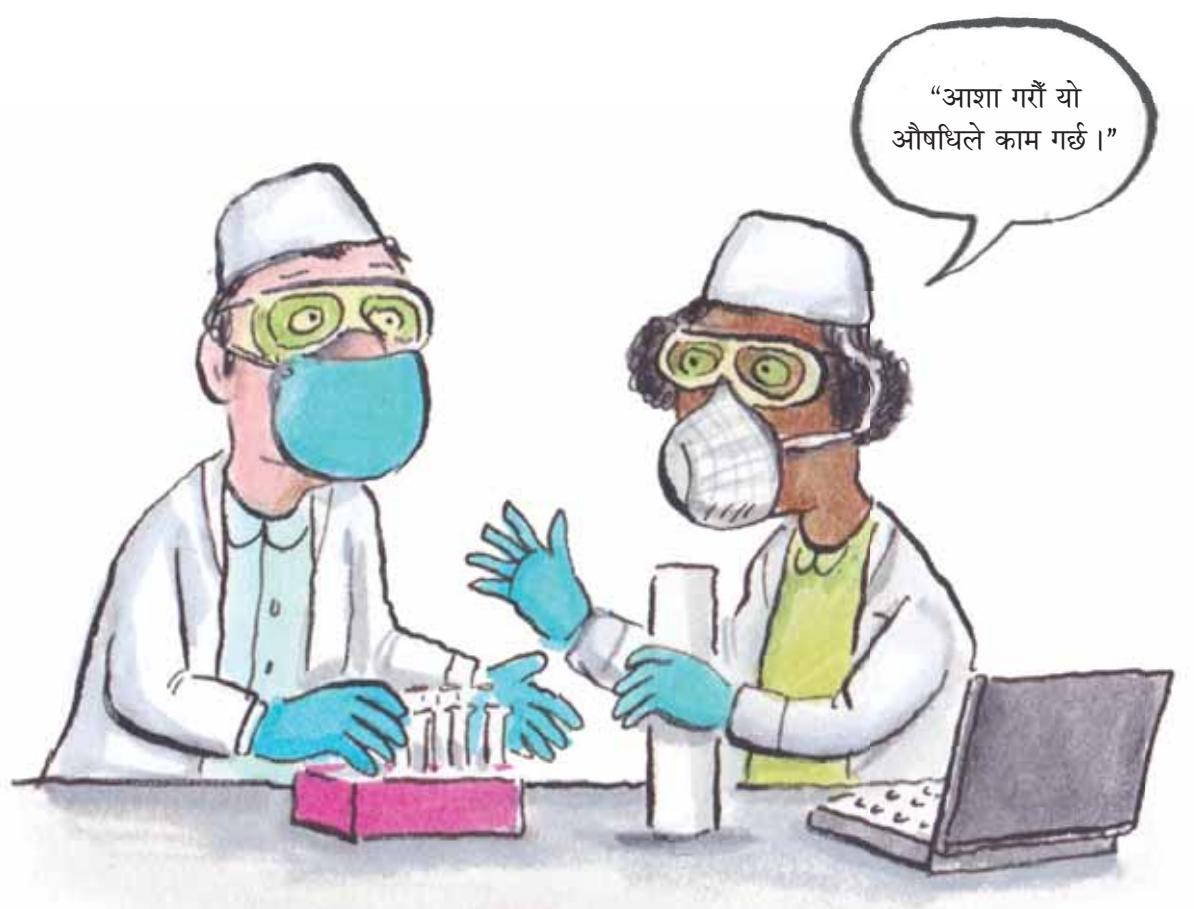

कोरोना भाइरस लागेपछि निको हुन्छ त ?

धेरैजसो मानिसलाई कोरोना भाइरस सन्यो भने पनि आफै निको हुन्छन् । तर डाक्टर र वैज्ञानिकहरू सबैजना छिट्टै सबैतर सुरक्षित होस् भने चाहन्छन् ।

डाक्टरहरूसँग अहिले नै कोरोना भाइरस निको गर्ने औषधि छैन किनभने यो एउटा नयाँ रोग हो । अहिले भएका केही औषधिले मदत गर्न सक्ला कि भनेर डाक्टरहरूले कोरोना भाइरस मानिसहरूलाई ती औषधि दिइरहनु भएको छ ।

तर यो सफल भएन भने पनि वैज्ञानिकहरूले कोरोना भाइरसविरुद्ध लड्न नयाँ औषधि बनाउने प्रयास गरिरहनु भएको छ ।

अनि वैज्ञानिकहरूले कोशिश गरिरहेको अर्को उपाय हो खोप ।

खोप एउटा विशेष औषधि हो जुन तपाईंको शरीर स्वस्थ हुँदा नै तपाईंको शरीरमा सुई हालेर दिइन्छ । यो खोप भन्ने औषधिमा कमजोर वा मरेका भाइरसका किटाणुहरू हुन्छन् । र, तपाईंको शरीरको रगतमा भएका एण्टबडीहरूले खोपबाट हालेको किटाणुलाई मार्ने अभ्यास गर्न्छ ता कि तपाईंको शरीरमा नयाँ जीवित भाइरस छिच्यो भने त्यसलाई लडेर हराउन सकियोस् ।

तपाईं सानो हुँदा पनि तपाईंलाई कुनै रोगविरुद्ध लड्न खोप दिएको हुनुपर्छ । यसको मतलब तपाईंलाई कुनै कुनै रोग लाग्दैनन् ।

कुनै नयाँ रोगविरुद्ध लड्ने औषधि बनाउन धेरै महिना लाग्छ । धेरै मानिसलाई त्यो औषधि दिनुअघि यो सबै प्रकारले सुरक्षित हुन जरुरी छ । त्यसैले नयाँ औषधि एकदम सावधानीसाथ थेरै मानिसहरूलाई समय मिलाएर मात्र दिइन्छ । यो औषधिले काम गर्छ र यो सुरक्षित छ भनेर प्रमाणित भएपछि मात्र सबैलाई दिइन्छ ।

तामी जाने कुनै कुनै ठाउँ किन बन्द छन् ?

कोरोना भाइरस लागेका धेरै व्यक्तिहरू निको हुनसक्छन् । तर त्योभन्दा महत्त्वपूर्ण कुरा के हो एकदम बिरामी हुन सक्ने सम्भावना भएका व्यक्तिहरूमा यो किटाणु सर्नबाट रोक्नुपर्छ । हामीले सकेसम्म आफूलाई कोरोना भाइरसले संक्रमण गर्न दिएर्नै भने यो रोग थोरै भन्दा थोरै मानिसमा फैलिनेछ । यदि धेरै मानिसहरू एउटै समयमा बिरामी भए भने अस्पतालहरूलाई त्यति धेरै बिरामीको भार धान्न गाहो हुन्छ र बिरामीलाई आवश्यक स्याहार दिन गाहो हुन्छ ।

कोरोना भाइरसबाट संक्रमित हुन सजिलो छ । त्यसैले आफूसँगै घरमा बस्ने व्यक्तिबाहेक अरूसँग नजिकिनु हुँदैन ।

त्यसैले स्कूल, पुस्तकालयजस्ता धेरै मानिसहरू भेला हुने ठाउँहरू बन्द छन् । सरकारले पनि मानिसहरूलाई एकदमै आवश्यक परे मात्र घरबाट बाहिर निस्क्न भनेको छ ।

“म बिरामीहरूको उपचार गर्न नर्सहरूसित काम गर्छु ।”

“तपाईंलाई खानेकरा पुगिरहोस् भनेर म काम गरिरहेको छु ।”

“म तपाईंको घरमा सामान ल्याइदिन्छु ।”

डाक्टर, नर्स, रासन पसले अथवा हाप्रो घरमा सरसामान ल्याउने मानिसहरू आफ्नो कामको लागि घरबाट बाहिर जानु पर्ने हुन्छ ।

धेरै मानिसहरू रासन किन अथवा व्यायाम गर्न घरबाट बाहिर निस्क्न सक्छन् । तर त्यसो गर्दा अरू व्यक्तिहरूको नजिक नजान सावधानी अपनाउनु पर्छ ।

यदि तपाईं अथवा तपाईंको परिवारको कोही मानिस बिरामी हुनुहुन्छ र आफूलाई कोरोना संक्रमण भएको शंका छ भने तपाईंले कम्तिमा पनि दुई हप्ताको लागि घरभित्र नै बस्नु पर्छ ।

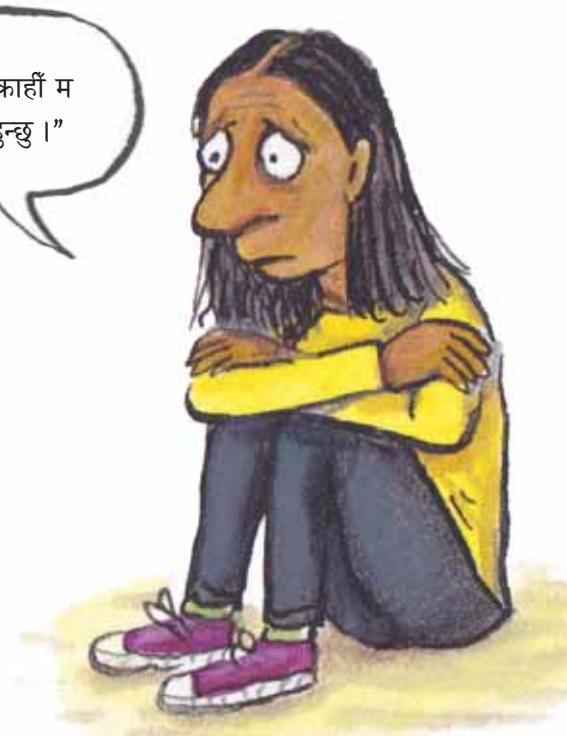
कोरोना भाइरसविरुद्ध लड्न गाहो हुने व्यक्तिहरूको सुरक्षाको लागि हामी धेरै बस्नुपर्छ ।

“म बिरामीहरूको उपचार गर्न डाक्टरहरूसित काम गर्छु ।”

सधै घरमै बसिराख्न करतो अनुभव हुन्छ ?

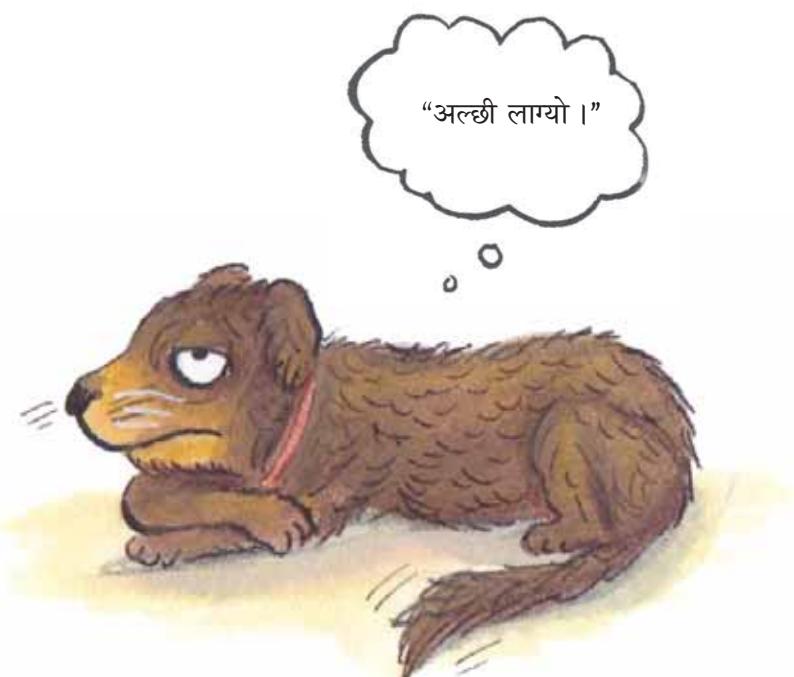
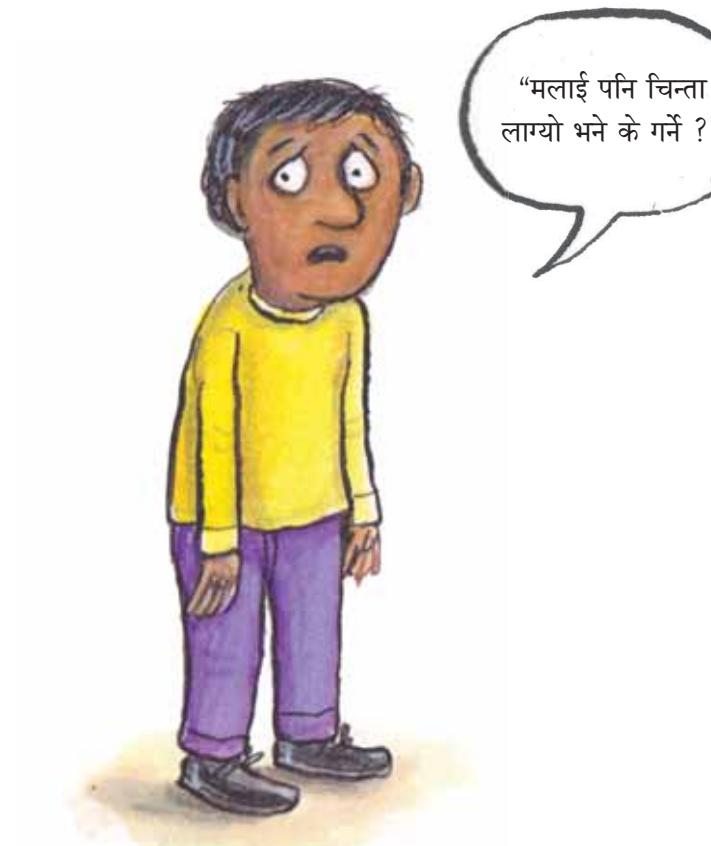
कहिलेकाहिं आफ्नो परिवारसँगै घरमा बस्नु रमाइलो हुन्छ । तपाईं स्कूलमा हुँदा वा ठूला मान्छेहरू काममा गएको बेला नगरिने कामहरू सँगसँगै गर्न सक्नु हुन्छ ।

यस्तो हुनु सामान्य हो । यो सबैलाई हुन्छ । तपाईंसित बस्ने सबैलाई कहिलेकाहिं यस्तो हुन्छ । उहाँहरूले नभनेको वा नदेखाएको मात्र हो ।

तपाईंको हेरचाह गर्ने ठूलाबडालाई पनि चिन्ता लाग्छ । कहिलेकाहिं उहाँहरूलाई आफ्नो कामबारे चिन्ता लाग्ला । कहिलेकाहिं आफूलाई चाहिने कुनै सामान किन्न नपाएकोले चिन्ता लाग्ला ।

तपाईंलाई पनि चिन्ता लाग्यो भने तपाईंको स्याहार गर्ने र तपाईंलाई माया गर्ने ठूलाबडासित कुरा गर्नुस् । तपाईंको परिवारको कोहीसँग वा स्कूलको सर मिससँग फोन वा कम्प्युटर वा आइप्याड र ट्याब्लेटमा कुरा गर्नुस् ।

म केही मदत गर्न सक्छु ?

घर बसेर तपाईंले धेरै मदत गरिसक्नु भएको छ । तर आफूलाई र अरूलाई यो रोग नसरोस् भनेर तपाईं झन् सावधान भएर मदत गर्न सक्नु हुन्छ ।

भाइरस साबुनले मर्न सक्छ भनेर थाहा थियो ? तपाईंले साबुनपानीले राम्ररी हात धुनुभयो भने तपाईंको हातमा भएका कोरोना भाइरसलाई साबुनले मार्छ ।

हात धुँदा तपाईं कुनै गीत गाउन सक्नु हुन्छ । र, राम्ररी धोएको छु भनेर पक्का हुन दुईचोटी गाउन पनि सक्नु हुन्छ । जस्तै: ह्याप्पी बर्थडे टु मी ।

यदि खोक्न वा हाच्छ्युँ गर्नु परे हातमा होइन बरू आफ्नो कुहिनाको भित्री भागमा गर्नुस् । यसरी गर्दा तपाईंले अरूलाई भाइरस सार्नु हुन । सबैले यसो गरेमा ठूलो फरक पर्छ ।

यदि नाख वा मुख पुछ्नुपर्यो भने कागजी रूमाल अथवा टिस्यु पेपरले पुछ्नुहोस् र त्यसलाई तुरून्तै फोहोर फाल्ने द्वारांगमा फाल्नुहोस् । र, त्यसपछि तुरून्तै हात धुनुहोस् किनभने यदि तपाईंमा कोरोना भाइरस छ भने तपाईंको नाकको सिगानबाट तपाईंको हातमा सर्न सक्छ ।

अरु के गर्न सक्छु ?

अनि अर्को महत्त्वपूर्ण कुरा – अरुलाई माया गर्नुस, किनभने यो
अप्दयारो समयमा सबैलाई गाह्रो भइरहेको हुन्छ ।

तपाईंको दाजुभाइ दिदीबाहिनी छन् भने उनीहरूसँग झगडा नगर्नुस् ।

आफ्नो परिवारका ठूलाबडाले भनेको मान्सुस् र उहाँहरूलाई माया गर्नुस् ।

तपाईंको विद्यालय बन्द छ भने पनि गृहकार्य गर्नुस् । यसले तपाईंलाई व्यस्त राख्छ अनि तपाईंलाई अल्छी लाग्दैन । र, तपाईं जब फेरी विद्यालय जान थाल्नुहुन्छ तपाईंले धेरै नै सिकिसकेको हुनुहुन्छ ।

यदि तपाईंको आफ्नै कम्प्युटर छैन भने अरु कसैसँग मिलेर चलाउन सक्नुहुन्छ ।

याद राख्नुस् – घरका ठूलाबडाको पनि काम हुन सक्छ । त्यसैले उहाँहरू काम गरिराख्दा उहाँहरूलाई नसताउनुस् । यसरी उहाँहरूलाई आफ्नो काम गर्न दिए तपाईंसँग खेल्ने फुर्सद पनि बन्छ । बरू तपाईंलाई उहाँहरूसँग के के गर्न मन छ लेखेर राख्नुस् ।

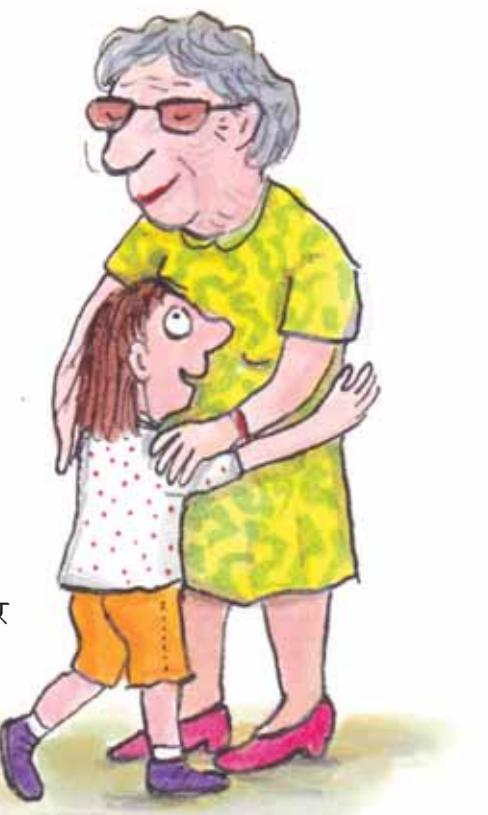
अब के हुन्छ ?

यो सबैको लागि एकदमै अनौठो समय हो र यसले संसारभरि असर गरिरहेको छ ।

तर हामी सबैले सावधानी अपनायौँ, घरमै बस्यौँ भने हामीले यो भाइरसलाई फैलनबाट रोक्न सक्छौँ । र, यसले गर्दा वैज्ञानिक र डाक्टरहरूलाई यो रोग कसरी निको पार्न सकिन्छ पत्ता लगाउन र यसको औषधि अथवा खोप थाहा पाउन समय दिन्छ ।

हामीलाई कहिले भन्ने त थाहा छैन तर छिटै एकदिन पक्कै पनि यसको समाधान आउनेछ र तपाईं आफूसँग नबस्ने परिवारका सदस्य, आफन्त र साथीहरूलाई भेट्न जान सक्नुहुनेछ । विद्यालय जान सक्नुहुनेछ, खेलन जान सक्नुहुनेछ, जुन अहिले गर्न पाइरहनु भएको छैन ।

एक दिन
यो अनौठो समय
समाप्त हुनेछ ।

हामी सबै मिलेर गरेका हौं

कोरोना भाइरसबारे अझै बुझ्न र यसबारे सुसूचित रहन चाहनुहुन्छ भने :

विश्व स्वास्थ्य संगठन
www.who.int

तपाईंलाई चिन्ता लागेको छ ? अथवा यी लिंकहरूमा जान सक्नुहुन्छ ।
बालबालिकाको सहयोगको लागि २४ घण्टा निःशुल्क टेलिफोन सेवा नं.
टेलिफोन नं. १०९८

नेपाल प्रहरी र नेपाल बाल अधिकार परिषद
टेलिफोन नं. १०४

नेपाल युथ फाउण्डेशन
अंकुर परामर्श र तालिम केन्द्र
www.NepalYouthFoundation.org
टेलिफोन नं. ०१-५५५५२७०

कोपिला नेपाल
मनोसामाजिक सहयोग
www.kopilanepal.org.np
इमेल : info@kopilanepal.org.np
टेलिफोन नं. ६१-४६६४०३

मनोदर्शन मनोवैज्ञानिक कन्सर्न
परामर्श र थेरापी
www.mdpc.com.np
इमेल : info@mdpc.com.np
टेलिफोन सेवा नं. ०१-५१७२१२५

कान्ति बाल अस्पताल
बाल तथा किशोर मानसिक स्वास्थ्य सेवा
टेलिफोन सेवा नं. ९८०८५२२४१०

VSO नेपाल
बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरूको हितको रक्षामा
टेलिफोन सेवा नं. १६६० ०१० ८९८५

Unicef
आफू र आफ्नो परिवारलाई सुरक्षित राख्न कोरोना भाइरसबारे थप बुझ्न
<https://www.unicef.org/coronavirus/covid-19>

प्रकाशकबारे

वान लभ वान वर्ल्ड नेपालमा बालबालिका तथा सिमान्तकृत समूहहरूको हितमा सन् २००९ देखि कार्यरत स्थानीय स्वतन्त्र गैरसरकारी संस्था हो । यो अत्यन्तै उपयोगी शैक्षिक सामग्रीलाई नेपाली बालबालिकाको पहुँचसम्म ल्याउन हामीले यो निःशुल्क पुस्तकको नेपाली अनुवाद प्रकाशन गरेका हाँ । नेपाली भाषामा यसको प्रकाशन सम्भव बनाउन चित्रकार निनो क्रिस्टेन, अनुवादक आलोक तुम्बाहाड्के र सम्पादक प्रविन अधिकारीले दिनुभएको सहयोगका लागि हामी अत्यन्तै आभारी छाँ ।

हाप्रोबारे थप जानकारी यहाँ उपलब्ध छ :

www.onelove-oneworld.org

ठेगाना : नैकाप-१३, काठमाडौं (महालक्ष्मीस्थान-१४, ललितपुर)

फोन : ०१-५१७०६७२ र मोबाइल : ९८४१०९६३८१

नोजी क्रो एक पुरस्कृत तथा स्वतन्त्र बालपुस्तक प्रकाशन गृह हो । बालबालिका तथा परिवारका सदस्यका लागि उपयोगी होस् भनेर हामीले यो निःशुल्क डिजिटल प्रकाशन तयार गरेका हाँ । हामी नवजातदेखि बाह्र वर्षसम्मको उमेरका बालबालिकाका लागि थरिथरिका पुस्तक प्रकाशन गर्छौं । ती पुस्तकबारे थप जानकारी यहाँ उपलब्ध छ :

www.nosycrow.com